

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.
Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unitatea

Insertiuni

Un șir garmond:
o dată 14 fil., a dóua órá
12 fil., a treia órá 10 fil.
Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la »Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unității»
in
Blas.

Fóe bisericescă-politică.

Anul XII.

Blas 19 April 1902.

Numărul 16.

EPISTOLA ENCICLICĂ a Sfinției Sale Papa Leo XIII.

îndreptată din prilejul jubileului său
tuturor Patriarhilor, Arhiepiscopilor,
Episcopilor și Ordinarilor.

Venerabili Frați!

Salutare și binecuvântare apostolică!

(Continuare.)

După ce s'au fost desbinat în acest chip căile, a venit filosofia cea îngâmfată și batjocoritoare a veacului al XVIII-lea și a mers mai de parte. Ea a făcut din cărțile s. Scripturi obiect de ris și a respins fără alegele toate adevărurile cele descoperite de Dumnezeu cu scopul de a nimici în conștiința națiunilor totă credința religioasă și totă spirarea ideilor creștine. Din isvórele acestea au isvorit sistemurile cele friste și regretabile ale raționalismului, panteismului, naturalismului și materialismului, rătăcirii vechi, combătute deja și învinsse din partea Părinților și Apologetilor, dară îmbrăcate în podóbă nouă așa, că sumeții perioadei acesteia moderne cu gândul de a cuprinde toate din sine înșiși și au pornit pe căi rătăcite și cântând galiș la ideile păgâne au negat până și calitățile sufletului propriu și preclintă nemuririi, prin carea se distinge acesta Războiul împotriva Bisericii între împrejurările acestea și-a însușit o înfățișare mai rea de cât în vremile trecute, atât prin înverșunarea năvălirii, cât și prin universalitatea ei. Căci necredința de astăzi nu se oprește la indoelă ori la negarea unuia ori altuia dintre adevăruri, ci tot asemenea combate și întreg cuprinsul principiilor sfinției prin revelațiune și dovedite prin filosofia cea sănătoasă: al acelor principii sfinite și fundamentale, cari fac cunoscut omului scopul lui cel mai de pe urmă, îi arată calea datorinței, îi însuflă bărbăție și resignare, îi pun în prospect dincolo de mormint dreptate inviolabilă și fericire de-sevărghită și-l demandă, să preferescă timpul veciniei, pământul cerului. Și cu ce se înlocuiesc îndreptările acestea, spriginii acestia fără sémén al credinței? Cu un scepticism îngrozitoriu, carele se aședă pe inimă rece ca ghéta și nădușese ori ce nevointă marimóasă a conștiinței.

Și învățăturile acestea fatale, Venerabili Frați, totuși au trecut, pe cum vedeți, din sfera ideilor în viața esternă și în instituțiile publice. State mari și puternice le pun neîncetat în praxă, cuprinse fiind de năluicirea, că ele astfel pășesc în fruntea progresului și a civilizațiunii. Și ea și cum ele nu ar fi datore, să primescă întru sine și să reoglindeze, ceea ce în viața modernă e mai sănătos, puterile publice se cred absolvate de datorința de a onora pe Dumnezeu în mod public, și fórtse adese ori se întâmplă, că ele mândrindu-se cu nepăsarea sa față cu toate religiile se pórtă cu vrăsmășie chiar singur numai față cu religia cea instituită de Dumnezeu.

Din sistemul acesta al ateismului practic a trebuit, să resulte neapărat o turburare mare a ordinii etice, și acesta a și rezultat întru adevăr, căci religia e temelul de căpetenie al dreptății și al onestității. ceea ce o au recunoscut deja și vestiiții filosofi al vechiului păgânism. Dacă s'au rupt adevă odată legăturile acelea, cari împreună pe om cu Dumnezeu ca cu legislatorul și judecătorul a tóte, atunci mai există numai o năluică a unei etice curat civile ori a unei etice neatrănătoare. cum îi zic, carea desconsideră isvorul cel vecinic și rinduelile dumnezeesci și urmând numai pornirile sale ajunge la consecința cea mai de pe urmă și fatală, că omul își dă și-e și legi. Incapabil fiind a se ridica pe aripile sperării ceștine la bunurile mai înalte, va póti numai hrană pămîntescă și de acesta va socoti o sumă cât se póte de mare de plăceri și comoditățile vieții, întru cât ele ageresc setea de petreceri, învâpăiează pofta de bogății, dorul de câștig repede și fórtse mare fără de băgare în samă a dreptății, mai de parte ambiția, și nu se îngrozeac nici chiar de mijloce nelegale, dacă e vorba de potolirea ei, și în sfârșit cuprind în sine desprețuirea legilor și a autorităților publice, pe cum și o desfrinare generală a năravurilor, carea are de urmare o ruină adevărată a civilizației.

Doră esagerăm urmările triste ale rătăcirilor acestora dureroase? Durere, realitatea, carea putem, să o prindem cu mâinile, dovedește prea tare spusesele Nostre. Doră tot o scim, că dacă nu se folosese de cu vreme mijloce de leuire, se vor clătina temeliele comunității civile, căci les din țitini chiar și principiile cele dintâii ale dreptului și ale eticei vecinice. În urma faptului acestuia au, să sufere stricăciune mare tóte părțile trupului social începând de la familie. Căci statul lalt nebăgând în samă nici hotarēle, nici scopul esențial al sferei sale de putere și-a întins mână la aceea, ca să profaneze legătura casnică și să o desbrace de caracterul ei cel religios, el după putință a usurpat dreptul firesc al părinților de a-și creșce pruncii și în multe părți a nimicit tária legăturii casnice sancționând putința nimicirii căsătoriei cea isvorită din o însuflare nefericită. Toti vedem doră, ce róde au făcut lucrul acesta: căsătoriile acelea, cari se închie numai din patimă infamă, se înmulțesc preste măsură. De aceea acestea sau se desfac în scurtă vreme sau degenerază la conflicte triste, la necredință scandalóasă, ne mai amintind și despre pruncii cei nevinovați, cari se negligă ori se strică prin pildele cele rele ale părinților ori prin otrava cea răspândită din partea statului lalt.

Și de o dată cu familia se primejduesce și ordinea socială și politică, mai ales prin vederile acelea nouă, cari înlocuiesc conceptul cel adevărat al puterii supreme falsificându-se orginea acesteia. Și întru adevăr să punem cazul, că puterea guvernării în chip formal ar fi întemeiat pe învoirea mulțimii și nu în Dumnezeu ca în principiul cel mai înalt a tóta puterea, în ochii supușilor ar perde caracterul său cel mai sublim și ar degenera în o suveranitate măiestrită, zidită pe un temelii așa de fragădunitoriu și schimbăcios,

cum este voința ómenilor. Și óre nu se ved efectele lucrului acestuia în legile publice? Ele numai prea a dese ori exprimă nu „rațiunea scrisă“, ci numai puterea numerică și voința hotărîtore a unui partid politic. Chiar de aceea măgulesc ómenii pornirile desfrinate ale mulțimii, dau drum patimilor poporului, chiar și dacă ele primejduesc lucrarea liniștită a civilor, și într'aceea își păzesc numai putința de a recurge mai apoi în cas de lipsă la represalii violente și sângeróse.

După respingerea înfrințelor creștinesci, în cari își are rădăcina putința de a înfrăți popórele și de a le adna într'o familie mare, s'a primit în asemenea chip și în atingerea internațională pe încetul un sistem al egoismului și rivnei, carele are de urmare, că națiunile caută una la alta dacă nu cu invidie răuvoitoare, totuși cu neîncrederea unui rival. De aceea ușor se întâmplă, că ele în întreprinderile sale de multe ori sînt ispitite, să dea la o parte înaltul concept al etice și al dreptății și datorința de a apăra pe cel slab și asuprit, și să vineze numai succesul și să conteze numai cu fapte implinite, când e vorba de potolirea poftel de creșcerea fără margini a bogăției naționale, încredințate fiind, că nimeni nu le va sili, să respecte dreptul. Acestea sînt principii fatale, cari sfințesc puterea brutală ca legea cea mai înaltă a lumii. De aci înmulțirea progresivă și neputincioasă a întrarmărilor, ori și pacea aceea întrarmată, carea în multe privințe are, să se asemene efectelor celor mai nefericite ale războiului.

Și fiind că acela, carele lunecă la vale pe un plan peziș, mai pe urmă are, să ajungă la fund, de aceea logica isbinditoare a produs în favorul principiilor acestora o adevărată însoțire de criminaliști, a deslăntuit strămuri de tot sêlbaticii, cari deja cu loviturile sale cele dintâii au provocat îngrozirile cele mai grele. Pe temeliri solide și printr'o legătură internațională s'a format o asoțiere, carea póte deja, să-și ridice brațul său criminal fără de a se teme de pedeci, și nu se dă înapoi de gróza nici unei crime. Membrii ei, cari au rupt tóte legăturile, cari ar poté, să-l împreune cu lumea civilă, și dau la o parte legi, religie, morală, și-au însușit numirea de anarhiști și și-au pus în gând, să întóreacă cu fundul la deal ordinea socială cu tóte mijlocele, cari le îmbie numai patima órbă și sêlbatică. Și fiind că ordinea socială primesce unitate și viață de la auctoritatea stăpânitoare, de aceea loviturile lor se îndreptă mai ales împotriva auctorității. Cine nu s'a înflorat de o mișcare de compătunire și indignare, când a vedut, că în un interval de câți va ani au fost atacați și ucisii împărați, împărătese, regi, capi de al republicelor celor mai puternice, numai pentru că erau înzestrați cu puterea cea mai înaltă?

În fața unor rele și primejdii așa de mari, cari își înaltă capul în chip amenințătoriu, e datorința Nostă, să conjurăm din noi pe toți ómenii, cei ce au voință bună, și mai ales pe aceia, cari cuprind poziții distinse, să mediteze asupra mijlocelor de vindecare și să le aplice cu energie. Condiția cea

dintău este, să cunoască mijlocele acestea de vindecare și valoarea lor. Am auzit cum au ridicat cu laude până la cer ca leacul cel mai bun binefacerii libertății; dară leacul acesta în faptă s'a dovedit de nepunctuos. Conflicte economice și lupte de clase se ivesc preutindenia. Nu se vede nici o urmă a unei vieți civile pacifice. Dimpotrivă fiesce cine poate, să mărturisască, că libertatea, pe cum o înțeleg astăzi, libertatea pe sama adevărului și minciunii, pe sama binelui adevărat și pe a contrariului lui, a dus numai acolo, ca să se dejosască, ceea ce e nobil, sfânt și marinos, și să se deschidă drum slobod crimelor, sinuciderilor, cu un cuvânt tuturor patimilor poporului.

Susținut-ău, că îmbunătățirea instrucției, carea să mijlocască masselor poporului o cultură mai înaltă, ar fi o bastiune îndestulătoare împotriva tendențelor celor rele și ar ține mulțimea între îngrăditurile onestității și omeniei. Trista realitate ne arată astăzi în chipul cel mai evident, că i-a fost de folos, că au lipsit instrucția de temeiul religios moral al educației. Spiritul tineretului în lipsa sa de experiență și în zornul patimilor cade în cătușile învățăturilor celor mai stricacioase, mai ales în ale acelor, cari le răspândesc cu prisosință presa cea rea. Ele înfrunse în chip funest asupra minții și a voinței și nutresc spiritul acela al sumeției și nesubordinațiunii, carele turbură de atâtea ori pacea singuraticelor familii și a comunităților întregi.

Mult s'au încredut și în progresele, cari s'au făcut în științe. Și într-adevăr în veacul din urmă științele au făcut progrese mari, neașteptate și admirabile. Dară culesu-s'au ore røde așa de bogate, cum au dorit și așteptat mulți? Știința a deschis a bună samă spiritului omenesc perspective nouă, a lărgit stăpânia omului peste natură și a îmbunătățit în sute de chipuri viața pământului.

Cu toate acestea o simțesc cu toții, și unii o spun pe față, că rezultatul a rămas de parte înapoi așteptării. Va trebui, să o concedă aceasta, ori cine caută la starea moralității, la statistica crimelor, la mișcările, cele ce se ridică dintru adâncime, la stăpânia forței asupra dreptului. O privire aruncată pe de-asupra e de ajuns, ca omul să cunoască, că o dispoziție tristă se îngreuează pe spirite și deschide o golătate înfricoșată în inimă. Omul stăpânește materia; dară acesta nu a putut, să-l dea, ceea ce nu are nici ea. Știința omenescă nu a putut, să răspundă la întrebările acelea mari, cari privesc interesele cele mai înalte ale omenirii. Setea de adevăr, de virtute, de nemărginit, a rămas nestimpărată. Și pământul cu comorile și bucuriile sale, cu multele plăceri ale vieții, nu a putut, să alunge neliniștea spiritului.

Avé-vor deci dobândile culturii, științei, civilizației și libertății raționale, să se arunce pradă disprețului?

Nici de cum! Ele dimpotrivă au, să se păzescă și înainteze și prețuiescă ca un capital prețios. Dără ele de la firea sa sînt nisce mijloce bune, pe cari Dumnezeu însuși le va spre binele omenirii. Dară în folosirea lor omenii în tot de una să fie cu băgare de samă, ca ele nici când să nu se desbrace de elementul religios, căci acesta le împărtășește prețul lor și le face, cu adevărat rodnice. Acesta e punctul cardinal al problemei. Când o ființă organică scade și regresază, acesta provine din încetarea cauzelor acelor fundamentale, cari i-au dat formă și existență. Nu suferă în doelă, că au să se restaureze condițiile vitale, pentru ca ea să se facă din nou sănătoasă și înfloritoare. Ei bine, în întreprinderea aceea, ca să se emancipeze de Dumnezeu, societatea omenescă a lăpădat supranaturalul și descoperirea dumnezească și ast fel s'a subtras de sub înfrunța cea dătoră de viață a creștinismului, carele îmbie garanța cea mai sigură a ordinii, legă legătura cea mai puternică a frățietății și este izvorul nesecat al tuturor virtuților personale și cetățenești. După

apostasia acesta a urmat întorcerea totală a vieții practice. La sinul creștinismului are deci, să se întorcă societatea sdrucinată, dacă îi zace la inimă binele ei propriu, liniștea ei și mântuirea ei. Creștinismul nu se pogoră în inima nimănui, fără ca să-l facă mai bun; în tocmal așa nu pătrunde el nici în viața publică a unui stat, fără ca să-l întărească organismul. Cu idea unui Dumnezeu preatțelept, nemărginit, preabun, preadștept, carele pörta grije de tot, creștinismul trezește în suflet conștiința datorității, îndulcesce suferințele, îmblândește ura, înflăcăreză spre eroism. Dacă el a transformat poporöle cele năgăne, — și schimbarea acesta a fost cu adevărat o sculare din mörte la viață, așa că a încetat barbaria, până unde s'a estins creștinismul. — tot asemenea va puté el, ca după grozavele sğduiri provocate prin necredință să restabilească ordinea și liniștea în statele și poporöle timpului nostru.

Dară atâtea nu e de ajuns. Întorcerea la creștinism nu e un mijloc de vindecare adevărat și desevărgit, dacă ea nu însemnă întorcerea cu dragoste la Biserica cea una, sfântă, catolică și apostolică, de ore ce creștinismul lucră și se intrupéză în Biserica catolică, în societatea acesta suverană spirituală și desevărgită, carea este trupul cel tainic al lui Isus Christos și are de cap văduț pe Papa, pe următorii principelui Apostolilor. Ea este continuarea misiunii Mântuitorului, firea și moștenitörea răscumpărării lui; ea a propagat Evangelia peste fața pământului și o a apërat cu sângele său, și întemeiată fiind pe promisiunea ajutorului dumnezeesc și a nemuririi, nepaciând nici odată cu rătăcirea, împlinesce ea mandatul de a păzi neștirbită învățătura lui Christos până la sfârșitul veacurilor. Legitima învățătore a eticei Evangeliei fiind, ea este nu numai mângăitörea și mântuitoră sufletelor, ci și nesecatul izvor al dreptății și dragostii, pe cum și răspânditörea și păzitoră libertății adevărate și a egalității aceleia, carea singură e cu putință. Întru aplicarea învățării, dumnezeescului său întemeiatöru păzescce ea în echilibriu bine cumpenit hotaröle cele esacte în tot, ce e drept, și în toate prerogativele totalității sociale. Și egalitatea aceea, carea o vestescce ea, lasă neatinsă deosebirea diferitelor staturi sociale, carea o pretinde firea în chip invederat; libertatea aceea, carea o aduce ea, pentru ca să impedece anarhia rațiunii celei deslipite de credință și părăsite de sine însăși, nu vatëmă dreptuile adevărului, cari sînt mai pe sus de cât cele ale libertății, nici drepturile dreptății, cari sînt mai pe sus de cât cele ale numărului și ale forței, și nici drepturile lui Dumnezeu, cari sînt mai me sus de cât cele ale omului.

Și nu mai puțin rodnică de efecte bune este ea și în viața casnică. Căci ea nu numai se împotrivesce încercărilor furisate, cu cari desfrinarea necredincioșilor atacă viața familiei, ci ea și pregătesce unitatea și statornicia în căsătorie și o păzescce, ea scutesce și înaintează onestitatea, credința și sfîntenia acesteia. Și în aceeași măsură înaltă și întărește ea ordinea civilă și politică prin aceea, că de o parte spriginescce cu efect auctoritatea, érá de altă parte o face gata spre reforme înțelepte, plecată spre a împlini dorințele îndreptățite ale supușilor, așa că ea de o parte poruncescce respect și ascultare față cu principii, ér de altă parte apërá în toate casurile drepturile neprescriptibile ale conștiinței omenesci. În acest chip poporöle ascultând de Biserica vor avé, să-i mulțămescă, pentru că ele se pot păzi de o potrivă atât de sclăvie cât și de despotism.

Chiar de puterea acesta dumnezească am fost conșii, când de la începutul pontificatului Nostru Ne-am sirguit, să arétăm limpede intențiile binefăcătore ale Bisericii și să le dobîndim recunoscere și de o dată cu comöra învățăturilor ei să răspândim după putință și activitatea ei cea salutară. Acest scop l-au urmărit faptele cele mai de frunte ale pontificatului Nostru și mai ales enciclicele

despre filosofia creștină, despre libertatea creștină, despre căsătoria creștină, despre secta francmasonică, deape puterile publice, despre constituția cea creștină a statelor, despre socialism, despre cesiunea lucrătorilor, despre datorințele de căpetenie ale cetățenilor creștini și despre alte obiecte înrudite. Dară dorința ferbinte a inimii Noștre nu a constat numai în aceea, că să luminăm spiritele, ei și în aceea, că să mișcăm inimile și să le curățim și să îndreptăm silințele Noștre într-acolo, ca în mijlocul poporölor să înflorască din nou virtuțile creștinesci. De aceea nu am încetat a da admoniări și sfaturi, pentru ca să îndreptăm gândirile la bucuriile acelea, cari sînt neperitöre și subordineză sufletului trupul, lui Dumnezeu pe om, căsătoria cea pămîntescă vieții celei cerești. Cu binecuvîntarea Domnului a contribuit cuvîntul Nostru la aceea, ca să întărească convicțiile multora, să-i lumineze cu privire la întrebările cele grele ale timpului de față și să le împintene rivna, ca să înainteze diferitele opere, cari s'au născut și nefcetat se nasc în toate țările spre binele claselor celor desmoștenite. Prin acesta dobîndescce viață nouă dragostea cea creștină, carea adă locaș de frunte în popor. Dacă seceștiul nu a fost mai bogat, totuși admirăm dreptatea cea tainică a lui Dumnezeu și de odată îl rugăm, să se mișcă de orbia atătora, la cari spre nefericire se pöte aplica tânguirea cea grozavă a Apostolului: „Dumnezeul veacului acestuia a orbit mințile necredincioșilor, ca să nu le lumineze lor lumina Evangheliei măririi lui Christos“ (II Cor. 4, 4).

În aceeași măsură, în care Biserica catolică îndreptă rivna sa spre binele moral și material al poporölor, în aceeași măsură se ridică și fiul întunerecului plin de violenție împotriva ei și nu lasă necerac nici un mijloc, pentru ca să întunece frumșeta ei și să pună pedecă lucrării ei celei răscumpărătore. Câte sofisme, câte huliri nu se pun la cale! Una din apucăturile cele mai perfide e aceea, că în ochii mulțimii nesciutöre și ai guvernelor rîvnitöte declară Biserica de vrășmașă progresului științei, de vrășmașă libertății, de usurpătore a drepturilor statului, și că ea se viră fără de îndreptățire în sfera politicii. Acuse nebune, cari le-au înfrânt de sute și mi de ori cu argumente de ale rațiunii istoria, ömenii venerabili și prietini adevărului cu o gură. Biserica o vrășmașă a științei și culturii! Ea a bună samă este păzitoră tréză a dogmelor descoperite, dară trezia acesta o face numai, să fie o cultivătore binemeritată a științei și a orîi cărei culturi bune. Nu, ea deschidënd minții comöra descoperirilor cuvîntului lui Dumnezeu, a adevărului celui mai înalt și a principiului fundamental pentru toate adevărurile, nici o dată și în nici o privință nu va strica cunosințelor naturale; dimpotrivă razele luminii dumnezeesci vor împärtăși minții în tot de una putere și limpede prin aceea, că o păzescce de nesiguranțe îngrijate și de rătăcirii în întrebările cele de însemnătatea cea mai mare. De altmintrea spre strivirea asertiunii aceleia mincinoșe sînt de ajuns cele nouă spre zece veacuri ale unei glorii, carea și-o a dobîndit catolicismul în toți ramii științei. Întru adevăr Bisericii catolice caută să i-se ascrie meritul de a fi propagat și anërat înțelepciunea creștină, fără de carea lumea încă și acum ar fi cufundată în întunecimile superstiției păgănesci și în starea de jos a barbariei; Biserica a fost aceea, carea a păzit și lasat de moștenire comörile cele prețioșe ale arti și științei antice, carea a deschis școlile populare cele dintău și a înființat universități, cari există și sînt vestite încă și în zilele noastre; ea a fost în sfârșit aceea, carea sub aripile sale scutitöre a adunat pe artiștii cei mai valoroși și a dat indemn spre literatura cea mai sublimă, mai curată și mai frumoșă. Biserica vrășmașă libertății! O, cât de tare rătăcesce un concept, carele sub numele acesta cuprinde unul din darurile cele mai prețioșe ale lui

Dumnezeu, și se folosesc spre aceea, ca să justifice abuzul și volnicia! Dacă sub libertate vor să înțeleagă slobodnia de ori ce lege și de ori ce frâu, spre a face tot, ce le convine mai bine, a bună samă vor da de împotrivirea Bisericii ea și de cea a ori cărui suflet bine gânditorii; dacă vom înțelege înse sub libertate facultatea rațională de a sevrâși lute și în chip spornic binele, după normele legii celei vecinice. — căci chiar în acesta constă libertatea cea vrednică de om și folositore societății. — atunci nimeal nu o părtinsece. Îmbăbătează și scutesce mai mult de cât Biserica. Întru adevăr ea cu învățatura și lucrarea sa a scăpat omenimea de cătușile robiei vestind legea cea mare a egalității și frăției omenesci. În fiece care veac a luat ea asupra și scutirea celor slabi și asupriți împotriva volniciei celor tari, a cumpărat cu sângele martirilor săi libertatea conștiinței creștinesci, a restituit pruncului și femeii dignitatea firii lor celei slabe și împărțășirea în acele și drepturi ale respectului și dreptății, și a lucrat cu atâta energie spre aceea, ca să aducă și să susțină libertatea civilă și politică a poporilor.

Biserica pretinde pe sama sa drepturile statului și se vîră în sfera de putere a statului?

Dară Biserica scie și învață, că dumnezeescul ei întemeiatoriu a poruncit, să se dea împăratului, ceea ce este a împăratului, și lui Dumnezeu, ceea ce este a lui Dumnezeu, și așa a sancționat nestrămütata și vecinica osebire a celor două puteri, cari amîndouă sînt în rînduella sa cele mai înalte; o osebire rodnică, carea a avut un rol așa de mare în dezvoltarea civilizației creștinesci. Întru spiritul său de dragoste stă ea de parte de toate scopurile vrășmașe și nu are alt ceva înaintea ochilor, fără numai de a se pune egal îndreptățită alături cu puterile politice și ast fel de a se cuprinde cu acela și obiect, adecă cu omul, și de a înțuri asupra aceleia și societății, firesce că pe căile și în intenția înaltă, cari sînt potrivite misiunii ei celei dumnezeesci. Unde lucrarea ei se primesce fără de bănuelă, acolo va resulta efectul acela, că se ușurează avantajurile acelea nenumărate amintite mai la deal. Închipuirea despre gânduri ambițioase în mijlocul Bisericii nu este alt ceva, de cât o hulire veche, de care se folosiă vrășmașii ei cei puternici de pretext spre a scusa asupririle, cu cari o asupriău. Istoria, dacă căutăm la ea fără de preocupare, încă mărturisește cu prisosință, că Biserica nu numai nu a cercat vre o dată, să și dobîndescă avantajuri neîdreptățite, ci împotriva ei în consonanță cu pilda dumnezeescului ei întemeiatoriu a fost de repetate ori jertfa înșelărilor și a nedreptăților chiar de aceea, că forța ei constă în puterea gândului și a adevărului, era nu în cea a armelor.

Acestea și asemenea învinniri se fac deci foarte pe nedreptul. Și în lucrarea acesta stricăcioasă și infamă merge în frunte o sectă, pe carea societatea acum de mulți ani o poartă în sinul său ca o bolă de mörte, carea îi primejduesce sănătatea, rodnicia și viața. Fiind ea neîncetata personificare a revoluției, formeză ea un fel de societate de entropire, carea urmăresce ca țintă o predominatiune preste societatea recunoscută, și îndreptățirea căreia la esistență constă în războiul cel împotriva lui Dumnezeu și a Bisericii lui. Nu ar mai fi nici măcar de lipsă, să o mai numim, căci totă lumea își închipuesce sub notele acestei caracteristice francmasonerie, despre care am grăit anume în enciclica Noastră „Humanum genus“ din 20 Aprilie 1884 provocând la luarea aminte la gândurile ei cele rele, la învățăturile ei cele false și la lucrările ei cele stricăcioase. Secta acesta, carea cuprinde apröpe toate națiunile și s'a alipit de alte secte, pe cari le pune în mișcare cu fire ascunse, prin aceea, că scie, să ademenescă pe aderenti săi cu avantajurile, cari li-le câștigă, s'a vîrît în toate instituțiile sociale așa, că ea în statul cel

legitim formeză ore cum un stat nevêdüt și nerêspundëtoriu. Plină fiind de spirit diavolesc, scie ea, pe cum a zis Apostolul (II Cor. 11, 14), să se prefacă în ângerul luminii; ea se mândrește cu silințele sale umanitare și trage folos din toate spre scopuri sectare; ea declară, că nu urmăresce scopuri politice și desvöltă în viața legislativă și în guvernarea statului o activitate foarte estinsă; ea recomandă respect față cu potestățile existente și chiar și față cu religia și urmăresce ca scop final, — statutele societății ei o întăresc acestea. — nimicirea puterii monarchice și a preoției, pe cari pe amîndouă le numesce vrășmașele libertății.

Se vödesce din ce în ce tot mai tare, că neîncetatele atacuri asupra Bisericii au, să se ascrie inspirărilor și complicității sectei acesteia, în ce chip sînt lucrarea ei și ultimele donê atacuri mai violente. Întru adevăr coincidentă persecutării, carea a izbucnit de unăzi așa de fără de veste, ca și o furtună din cer senin, adecă fără de cauză corêspundëtoare, potrivită efectului, chipul acela la fel, în care s'a pregătit lucrul în presă, în adunări publice și în reprezentații teatrale, aplicarea acelora și arme ale hulirii și ale turburării poporului puse la cale pretutindenia, — acestea toate dovedesc un plan comun și aceea și devisă, carea a fost dată de la centrală. Episoda acesta de altmintea se înfiră în firul planului statorit deja de mai înainte, carele se realiză în estensiune mare. E vorba despre aceea, că numărul stricăciunilor acelora, cari le-am înșirat deja, să se mai mărescă, mai pe sus de toate până la delăturarea desevrășită de o cam dată să se restrîngă instrucția religioasă, pentru ca așa să se crească o generație nepăsătoare și necredincioasă, să se combată etica Bisericii cu mijlocirea presei și în sfârșit să se dea disprețului deprinderile ei și să se profaneze serbările ei.

Se înțelege de la sine, că asupra preoției catolice, carea are chemarea de a purta grije în chip practic de respândirea religiei și de a administra talnele ei, se dau cu înverșunare cu atât mai mare navale, pentru ca să i-se scărêscă la popor auctoritatea și trecerea. Sfruntarea crește pe zi ce merge, acțiunile preoției le esplică în chip rütăcios, trezesc bănuelă, aruncă asupra ei invinuirile cele mai de jos. Și obrăznicia le crește încă în aceea și măsură, în care le crește siguranța, că rămân nepedepsiți. La stricăciunile de mai înainte s'au adaus alte nouê; așa necesitatea de a servi în öste și pierderea averii bisericesci, carea s'a năsent din daruri de bună voe de ale credincioșilor.

Și ordurile și congregațiunile călugăresci le mai atacă în chip deosebit, ca și cum ele ar fi încărcat asupra sa o vină deosebită. Ne dore, că Ne caută să amintim, că și acum nu de multe le-au lovit cu mäsuri rütăcioase și nemeritate, cari cantă să le osîndescă ori care om de omenie. Nimica nu le-a folosit: nu curățenia vieții lor, împotriva căreia nici chiar vrășmașii nu au putut, să ridice învinniri serioase și ore cum îndreptățite; nu dreptul natural, carele permite însoțirea spre scopuri de omenie; nu constituția, carea sancționează reuniuni; nu părerea favorabilă a poporului, carele recunöscce cu multămită servițiile acelea prețioase, cari ordurile le-au prestat sciințelor, artiilor și agriculturii, și scie, să pretuêscă și activitatea caritativă a ordurilor, carea se îndreptă mai ales spre folosul sêracilor. Ast fel pe lângă o libertate concêsă de altmintea în o estensiune așa de mare, se tracteză ca nisec întruniri de criminaliști și se osîndesc la ostracism nisec bărbați și femei, fi de al poporului, cari de bună voe renunță la plăcerile familiei, pentru ca în însoțire pacnică să jertfêscă binelui deapropelui tinerețele sale, talentele sale, luerarea sa și viața sa.

(Va urma.)

† **Teodor Kövály.** Capitalul episcopesc gr. cat. din Oradea e în doliu; venerabilul său șef, preposiul Kövály a trecut la celea vecinice în sara zilei de 11 Aprilie. Născut la 10 Martie 1819, în comuna Portelec din Sătmar, a ajuns frumösa etate de 83 ani. A absolvat gimnasiul la Oradea mare, de unde a trecut la Budapesta la teologie. La 3 Sept. 1843 a fost ordinar ca preot celibe și numit profesor de limba greacă și de fizică la gimnasiul din Beius, în care calitate a rămas până la an. 1860. Din acest an până la 1875, a funcționat ca director gimnasial. În 1866, a fost numit canonic onorariu, ér în 1871, actual. După ce a fost absolvat de la conducerea gimnasiului, lăsând celea mai neșterse amintiri în inimile elevilor de la gimnasiul de acolo, la anul 1876, se mută la Oradea, când e numit inspector scolastic diecesan. De la anul 1881, e preposit al venerabilului capital de Oradea. La an. 1893, a fost numit vicar general, dar numai până la 1896, când din cauza bătrănețelor a abzis de această grea însărcinare.

Fie-i țărina ușoră!

Studentii români la Roma. — În prēja congresului studentesc, ce se va ține la toamnă în Budapesta, federațiunea „Corda fratres“ s'a adunat la Roma spre a discuta materialul, ce ar fi să se dezbata la acel congres. Studentii români, cari au fost obiectul celor mai distinse atențiuni, au fost reprezentați prin mai mulți delegați de la universitatea din Bucuresci. La solemnitatea ținută în Capitoliu, delegații români au predat studentilor italieni un stindard de onöre, care are treicolorul celor două națiuni surori. La solemnitatea acesta au luat parte un foarte numeros și distins public, în frunte cu ministrul instrucțiunii Nasi, care a presidat această serbare, apoi prințul Colonna, primarul Romei, contele De Gubernatis și alții. După solemnitate delegații români au fost primiți și de ministrul Baccelli, care s'a exprimat foarte simpatice despre Români.

În legătură cu acesta înregistrăm apariția broșurei scrise în italianesce de Lucian Bolcaș, și adresată către toți membrii și amicii federațiunii „Corda fratres“, în cauza declarații făcute de min. Wlassics în dieta din Budapesta.

Să scie, că ministrul a declarat, că nu va suferi, ca la viitorul congres studentesc, membrii să se grupeze după naționalități, așa după cum federațiunea hotărîse în congresele sale anterioare, ținute la Turin și Paris. Broșura apelază la spriginul tuturor membrilor reuniunii spre a apăra interesele umanitare ale federațiunii.

Din Archidieceasă. — Ordinariatul mitropolitan comunică starea fondurilor deficienților preoți și viduo-orfanal cu finea anului 1901. Relevăm câte-va date mai importante.

La fondul deficienților preoți au incurs ca taxe anuale suma de Cor. 11623 08. din acestea de la gremialiști (Mitropolitul, canonicii și funcționarii) Cor. 480. de la preoți Cor. 8950. de la biserică Cor. 1781 08. de la denumiri și promoții

Cor. 412. ca donațiuni au încurs Cor. 78-93. Au mai rămas preoții restanți cu Cor. 7448 și bisericile cu Cor. 1850-92. adică aproape, ér cu o sumă de Cor. 9300. În decursul anului 1901. au fost pensionați 17 preoți cu câte 240 Cor. și 1. vice-protopop cu Cor. 360. din acestia au murit în decursul anului 5. Suma împărțită face Cor. 2856-66. Pe anul 1902. suma ce e de a se împărți între deficienți e de aproape 7200 Cor. Din taxele încurse $\frac{1}{3}$ părți s'au trecut la celalalt fond, adică Cor. 6287. La sfârșitul anului fondul deficienților era de Cor. 73556-10. plus restanțele indicate mai sus.

Fondul Viduo-orfanal a împărțit în 1901. ajutoare la văduve și orfanii de preoți în suma de Cor. 14213-19. pe anul 1902. n'a avut disponibil de cât Cor. 12740-44. s'a făcut înse dispoziții, ca cu toate acestea văduvele și orfanii să nu fie scurtați în micile ajutoare ce primesc.

La sfârșitul anului averea acestui fond era de Cor. 359208-73. din cari peste 340 mii fond neatingibil.

Ar fi foarte de dorit, ca preoțimea noastră să nisuească din resputeri spre a șterge cu totul marea restanță de taxe la fondul deficienților, pentru că în chipul acesta ar crește și cnota ce s'ar da celui alalt fond și și văduvele și orfanii ar primi o sumă mai cinstită, de cât aceea ce li-se împarte acum chip de pensie.

Un nou proces de agitație. — Săptămâna trecută s'a pertractat la curtea cu jurați din Cluș, procesul pentru agitație, intentat tinărului Novacovici, pentru un articol publicat în „Tribuna“, în care îndemna tinerimea să protesteze contra acușei aduse de procurorul Lázár Miklos, venerabilei memorii a lui Avram Iancu.

Atât acusatul, cât și apărătorul, dl avocat Dr. Cassim Manin, s'au purtat brav.

Curtea cu jurați a achitat pe Novacovici.

Revistă politică.

Afaceri interne. Camera deputaților reîntrunită după vacanțele de Paști, ér răsună de vorbiri, cari de cari mai patriotice. E la ordine dezbaterii bugetului ministeriului de culte și instrucția publică.

În referada raportului se vestește, că bugetul a trebuit să crească, de ore ce au lipsă de nouă cheltueli universitățile de la Pesta și Cluș, gimnasiile de stat și mai ales școlile populare, pe cari ministrul are de gând să le ridice în ținuturile naționalităților.

Plusul acesta bugetar se ridică la 5 milioane.

Întru apărarea bugetului său a vorbit și ministrul de resort, reeditând vechiul cliché, că idealul lui rămâne cultura magiară, fără de care nu crede să se pótă feriți țara acesta.

Discuția acestui obiect a dat deja până acum ansă la furtunoșe scene și va mai da și pe viitor. S'au încăierat poporalii și calvinii. Rákovsky a

întrerupt pe ministru, cerénd să-i spună, cum crede să dele copiilor o creștere religioasă-morală, când se negligă studiul religiunii. Ministrul a răspuns încurcat. Calvinul Vereas a imputat poporalilor, că se conduc de Roma și în consecunță, cere secularizarea averilor catolice, respective esecutarea art. de lege XX. din 1848. Furtuna a fost gata și descărcarea a și urmat imediat. Spre liniștirea celor turburați ministrul Wlassics a declarat, că legea citată nu cuprinde gândul secularizării și că nici cei ce au adus-o nu s'au condus de această intenție.

Tot la buget a vorbit și deputatul Werner, care a cerut să fie controlate mai cu rigóre manualele folosite în școlile medii susținute de naționalități, special cele săsesci.

Rusia. Un nou atentat întimplat în Petersburg a alarmat totă presa. Minisrul de interne rus Sipiagin a fost impușcat de un student universitar. Studentul fusese pedepsit mai înainte cu prilejul unor turburări și încă atunci s'a jurat că-și va resbuna. Îmbrăcat în uniformă de ajutorant a pătuns până la biroul ministrului, descărcând asupra-i două focuri de revolver.

Belgia. Sute de mii de greviști s'au pus în mișcare, făcând din nou turburări amenințătoare, cât guvernul a trebuit să concetreze la 25 mii soldați. Causa acestor turburări e revisuirea dreptului de alegere, francmasonii lucrând din resputeri pentru decretarea sufragiului universal. Ciocniri între poliție și manifestați se întimplă zilnic și mai tot de una cu vėrsări de sânge. Numărul greviștilor e de 200 mii. Regele a părăsit capitala mergénd la Ostende.

Transvaal. Circulă éraš fel de fel de sciri despre o apropiată închiere a păcii între Buri și Anglezii. Până acum atăta se scie, că conducătorii Burilor au sosit mai toți în Pretoria și guvernul englez le-a pus la dispoziție un cablu, ca să se înțelégă cu bėtránul Krüger. Se zice, că Buri au convenit să abziacă de independența republicelor, mulțumindu-se cu amnestie generală, cu reedificarea fermelor demolate și cu aceea ca Anglia să preleie toate date-riile republicelor. Anglezii la ríndul lor cer și mai mult. Se speră că în timpul cel mai apropiat, totuși se va hotări ceva.

Corespondințe.

SINÓDELE PROTOPOPESCI.

Valea-Jiului (Lupeni), 8 Aprilie 1902.

De aici din marginea țarei vin a face un mic raport despre decurgerea sinodului protopopesc al Jiului, ce s'a ținut la Buna-vestire (7 Aprilie 1902 n.) în Livadia de câmp.

Întru adevér numai de bucurie putem fi cuprinși, când sinodalitatea la noi prinde rădăcini din ce în ce mai adânci. Din an în an preoțimea și învățătorii nostri arată un interes tot mai mare față de adunarea protopopescă din Păresemi, ceea ce s'a dovedit și în anul acesta, prezentându-se aproape toți, și apoi prin conlucrarea lor la discutarea cestiunilor bisericesti și scolastice arătându-se membri vrednici ai acestei mici corporațiuni.

Dintre cestiunile mai importante voiți aminti: conspectul sumar despre starea protopopiatului, prezentat din partea presidiului, a Mult Onoratului Domn protopop Ștefan Radic, din care relese cumcă în districtul Jiului sînt 17 parochii cu 17 parochii respective administratori parochiali și 1. cooperator; 27 biserici; 11 case parochiale proprii; 9 școle confesionale, 1 comunală-grănițărăscă, celealalte de stat; pruned obligați la școlă 6—12 ani: 1498, 13—15 ani: 513; au frecventat școlă gr. cat. 6—12 ani: 411, 13—15 ani: 120; ér școle de alt caracter au frecventat 6—12 ani: 569 și 13—15 ani: 252; la școlile confesionale funcționează 4 învățători și 2 învățătoare, ér la 3 școle funcționează preoții și ca învățători; cantorii sînt 24; copii botezați legiuți: 363, nelegiuți: 61, repausați: 371, căsătorii gr. cat. 105, mestecate: 16, curat civile: 0; concubinate: 90; 3 preotese văduve și 4 orfanii de preoți.

În jurul acestui conspect s'a învėrtit o discuție îndelungată. De remarcat este cuvintul ridicat de On. Ioan Bocaniciu din Puiș, carele observând frecventarea la școlile de stat mai regulată de cât la celea confesionale, propune însinuarea la Prea Veneratul Ordinariat, ca să sistematizeze un oficiu de Inspector scolastic diecesan, care să se ocupe exclusiv numai cu afacerile școlare. Deși înse intențiunea propunătorului a aflat răsunet plăcut, totuși mai cu samă în urma obiecțiunii notarului tractual, că numai în cadrul legilor vigente și al statutelor diecesane este competent sinodul a se estinde în hotăriri sale, și că ori cât de mare ar fi cercul de activitate al unui Inspector diecesan de școle, frecventarea regulată a școlii prin această instituțiune tot nu s'ar pótă ajunge, membrii sinodului nu s'au putut identifica cu această propunere.

Față de număróșele concubinate presidiul din nou impune preoților respectivii procedura cea mai energică întru stîrpirea acelor.

Din raportul cassarului On. Nicolae Zugrav se vede, că averea cassei bibliotecii districtului face suma de 257 cor. 10 fl.

Nu pot trece cu vederea buna impresiune ce a făcut asupra poporului credincios, adunat și din comunele învecinate, serviciul divin celebrat cu solemnitate de 3 preoți și 1 diacon, și cine ar pótă descrie edificarea morală a acestui popor, vėdénd pe păstorii săi ca pe nesce modele de pietate și pocăință? Și tocmai de aceea preoțimea tractuală insistă pe lângă hotăriri de mai înainte, ca sinodul să fie ambulant, și să se țină într'o zi de Duminecă, ori sėrbătoare, pentru ca și poporul să pótă participa. De loc al adunării pentru anul viitor se defige Jiú-Vulcan-Coroiesci.

Atanasie P. Bologna
notar tractual.

Ceva despre concursurile parochiale.

Arhidieceasă, 15 April 1902.

Este o modalitate usitată la toate oficiile superioare eclesiastice și civile de a umple beneficiile inferioare prin concurs. Acest us laudabil l'a adoptat și biserica noastră arhidieceasă.

Constatând folosul și trebuința acestei instituțiuni, nu pot să nu ating unele defecte ce are încă la noi; în respectul formalităților.

E netăgăduit, că scopul escrierii de concurs este expunerea exactă a venitelor, ca concurentul din această să-și poată face idee exactă despre acele. Acum cine zice, că concursurile corăspund acestei cerințe? Nime. Pentru că numai atunci își poată cineva face idee despre venite, când află toate înșirate d. e. Câte jugere arătore? de care clasă? câte de rit, câte de fēnaț și de care clasă, și ce fel de fēn produce de cai ori vite?

Apoi câtă e contribuția ce cade în sarcina preotului?

Pe lângă aceea ar trebui pus exact, câte mierțe de lectical și câte zile, care stolă e usitată și care nu?

La noi însă oficiile protopopescl le compun în termini generali, punând arător atâtea jugere, de clasă vorbă nu-l, pun cositor fără de a explica ce fel de cositor e acela, fēnaț ori rit.

Între stole amintesc și ast fel de stole cari abia la 3—4 ani vin odată înainte.

Dar acesta nu e cel mai mare defect, ci une ori, prin escrierile de concurs urmăresc anumite scopuri. La unele parochii voesc a le face reclam, căci sint comune mixte, cu școli de stat, unde și poporul e pretensiv, unde vede și oficiul protop. că ar trebui un preot harnic și calificat de aceea se scapă la escrierea de concurs la licenții poetice și descrieri romantice și în astfel de parochii adaug numărul jugerelor și înșiră venitele stolarilor neusitate. La alte parochii voesc să nu se afe concurenții calificați, înțeleg teologi, de aceea înșiră venitele în colori slabe lăsând unele venite și ne amintite.

Așa d. e. știu două parochii în unul și același tract cu grădină de 2 jugere. La concursul primei, unde resp. oficiu vrea să facă reclam, zice: grădină în estensiune de 3 jug. la a doua unde era interesat a nu să afa suplicanți, scrie „grădină frumósă.“ Unele oficii în ast fel de escrieri merg la ridicul. Așa am vădut un concurs în care of. protop. zice venitul congruale atâta scris, dar aievea e mai mult. Acum aci să nasce întrebarea, când a vorbit resp. of. protop. cu respect la comuna biserică neesact, atunci când a dat datele congruale sau când a făcut escrierea de concurs?

Acestor neajunsuri capet numai așa li-să va pune; dacă să va statori un formular după care să se conscrie venitele, apoi să va face ore care corporațiune răspundătoare pentru datele scrise.

Starea de azi e de nesuferit.

— f. —

A p e l.

Subscrișiți în numele poporului gr. cat. din comuna Kebele-Szt-Iván. situată lângă M.-Oșorhei, comună biserică constatătoare abia din 33 familii, cari sint constrinși să trăescă și să-și susțină religiunea lor strămoșescă în mijlocul altor confesiuni și națiuni, apelăm la bunăvoința și generositatea inimilor române.

De present ne aflăm într'o stare trista. Mica-ne biserică, edificată din lemn la anul 1743 fiind într'o condițiune atât de slabă și umilită, în cât ținerea serviciului divin întrinsa era imposibil. prin sentința protopretorială din 24 Octobrie 1899 Nr. 6559 este închisă. De la acel timp într'o locuință privată ținem slujba dumnezească. Când în acest loc, fără jertfirea intereselor noastre confesionale și naționale, edificarea unei noue biserici nu o putem amâna, mai desperați caută să vedem, că sintem prea puțin și sēracl, ca să putem ridica o biserică, cât de mică, unde să n rugăm Tatălui ceresc. Am fost siliți a cere de la Escelența Sa Domnul Ministru de interne concesiune de a aduna în favorul nou edificandei biserici elemosină în întregă țara. Acesta o am și dobândit prin înalta scrisore de dato 31 Mai a. c. Nr. 54390. După ce numai cu puterile noastre materiale nu ne putem vedea realizată dorința, sintem constrinși a ne întorce și a cere ajutorul vostru, Iubiți frați! de o limbă și de un sânge, rugându-vē să vē îndura-ți a veni întru ajutor cu obolul vostru. Ascultați-ne glasul nostru rugător și cari Iubiți pe Dumnezeu întindeți-vē dreptele voastre ajutătoare! Și nōne ne cade bine în casa „Domnului“ a ne ruga! Sintem sēracl, numai cu ajutorul alor mai multe comune filiale ne putem susține preotul și cantorul, neavēnd biserică noastră nice un isvor de venit.

Ofertele maritimose de contribuire să vor cuita cu recunoștință și mulțumită prin ziare.

Kebele-Szt-Iván 13 Martie 1902. (p. u. Maros-Vásárhely)

Vasile Tătar
paroch.

Dumitru Tătar
curator prim.

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Pentru biserică gr. cat. din Csitt-Szt-Iván au dăruit credincioșii Ioan Nicușan cu soția Anica de la Feheteni-Mădărașului un rind de vesminte de liturgie în preț de 80 cor. Safta Mateiū din Nasna o cruce de mână în preț de 14 cor. și Ioan Cămpian din Sânt-Ana-de-Murēș, un rind de vesminte de liturgie în preț de 75 cor. Pentru bis. filie Pănetul-de-Cămpie au dăruit credincioșii Costan Nicușan tot de la Feheteni-Mădărașului un rind de vesminte de liturgie în preț de 80 cor. Ioan Fizeșan din loc, un luster din lemn lucrat foarte frumos pentru 8 lumini în preț de 5 cor. Er Ioan Burcuș cu soția sa Anica Moldovan au procurat un clopot foarte frumos în preț de 135 cor. Pentru toate aceste daruri și jertfe, subscrisul, în numele seū al curatorului și întreg poporului din ambele parochii, și pe această cale le aduce sus numiților dăruitori cea mai ferbinte și călduroasă mulțumită și le doresce ca atot puternicul Dumnezeu să le răsplătescă fapta laudabilă și jertfa adusă pe altariul Domnului. Csitt-Szt-Iván la 15 April 1902. Ștefan C. Boroș, paroch gr. cat.

Din diecesă de Lugos. Rvssimul Dn Ioan Boroș, canonic custode, a fost numit Pro-Vicar general Episcopesc; Rvssim. Nicolaū Nestor, canonic prebendat, director al cancelariei diecesane și Cl. Dr. Daniel Fireza, notariū și asesor consistorial, a fost numit de secretar episcopesc.

Noul vicar al Hațegului. Din Lugos primim scirea, că Instr. Sa Dr. Dem. Radu a numit vicar foraneu al Hațegului pe Clar. Dn Dr. Iacob Radu, asesor consistorial și protopop onorar. Noul vicar a fost elev al școlilor din Blaș și a absolvat teologia la Roma. — Felicitările noastre!

Sciri personale. Tinērul Iosif Demian, teolog abs. rigoros în studiul biblic și limbile orientale, profesor de preparandie în Gherla, în 12 lune curente a depus cu aplaus unanim examenul rigoros din teologia fundamentală și teologia dogm. specială la universitatea din Budapesta. Îi felicităm din inimă.

Distincțiuni. De curēnd Regele României a împărțit distincțiuni profesorilor din țară. Între acestia aflăm cu bucurie pe Solomon Haliță, inspect. al învățămîntului primar, Leonte Moldovan, Cornel Gușăilă, prof. în Brăila și cest din urmă fost elev al școlilor din Blaș, toți ardeleni de nascere.

Directorul fundațiunii Șulutane se va întruni mâne în ședință ordinară. Comisia permanentă, constatătoare din canonicul Simion P. Mateiū, directorul de finanțe George Pop din Nyiregyháza și Iuliū Bardoși insp. scol. în pens. a revēdut Vineri rațiunile fundațiunii pe an. tr. Dintre ceilalți membrii sint preșenți juđii de la curie: Alexandru Onaciū și Ioan Mezei, Budapesta, judele de tablă Vasile Hossu, Cluș, preș. sedriei orfanale Ioan Simonaș, Deva, Leontin Pop, jude de tribunal în pens. Cluș și Patriciū Barbu, avocat Reghin. Afară de rapoartele îndatinatē va mai fi vorbă și de eventuala cumpărarea unui dominiū estins pe sama fundațiunii.

Deputatul Abrudului. Mandantul rămas vacant cu mōrtea bătrânului Tisza a ajuns pe mâna Jidanului Rosenberg Gyula, care a avut drept contra candidat pe alt jidan, rămas în minoritate.

Tipografie românăscă în Lugos. Dl Ioan Hereș, culegător tipograf, după o îndelungată praxă pe terenul tipografiei, a deschis o tipografie românăscă în Lugos, în care efectuesce tot soiul de lucrări, aparținătoare acestei arte.

Avis. Dl Dr. A. M. Pop avisēză pe on. sa clientelă și pe oșpeții băilor de la Mehadia, că la 15 Mai n. își va reincepe praxa medicală în băile herculane, avēnd locuința în „Otel Nestorovits.“

Scolastic. Despărțemintul Mediaș-Ibasfalău al reuniunei învățătorilor, arhidieceasă își va ține adunarea generală la 4 Mai n. în șola gr. cat. din Brateiū.

Petreceri. La 28 April n. c. se va aranja o petrecere în Sânt-Ana-de-Murēș în favorul bisericii gr. cat. — În 29 April n. se va aranja la Teuș o petrecere în scopul augmentării fondului pentru edificarea unei noue biserici.

Necrolog. † Iosif Aureliū Ciura, farmacist în Bucuresci, cavalier al ordinului Coróna României, a repausat la 31 Martie n. în etate de 61 ani. Repausatul era fratele parochului nostru din Abrud; a fost un distins farmacist; încă la anul 1880 a depus suma de 100 fl. ca o mică fundațiune în favorul școlei noastre din Abrud. Fundația această se ridică azi la suma de peste 550 cor.

Odihnescă în pace!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Câte-va momente

din

Începuturile Bisericii române.

(Continuare.)

§. 2. Perioada dominațiunii romane.

Sumarul: Istoricul provinciei Dacia. Soldați romani creștini. S. Eustatie. S. Mercurie. Argument de încreștinare din lipsa unui apostol și din vecinătatea Bisericilor înfloritoare de la sudul Dunării. Examinarea acelor argumente. Inscricțiunile. Cuvintul „biserică“.

La anul 106 Traian cucerește Dacia și o încorporează imperiului roman. Având în vedere dificultățile defensive ale țării despre resărit și meză-nopțe, de unde deja de mai înainte amenințaseră mișcările barbarilor celor fără de hotare, Traian prefăcu în provincie romană, sub numele de „Dacia“, numai Transilvania, Bănatul și Oltenia, șesurile Munteniei și ale Moldovei lăsându-le Dacilor tributari. ¹⁾ Noua provincie rămase apoi alipită de imperiu până la anul 270, când a fost cedată Goților ca unor federați, după ce se retraseră dintr'insu militarii și funcționarii.

În acest restimp de un secol și jumătate, întemeiatu-s'a oare creștinismul în Dacia Traiană? Acesta se afirmă pe baza următoarelor argumente:

1. Între ostașii romani se află creștini. Fiind înse cunoscut, ce zel de proselitism aveau primii creștini, este cu neputință a admite, ca ei să nu fie răspândit evangelia împrejurii lor.

Asemenea militar era „Placid, cu numele de botez Eustachiū. Acesta în lupta cu Decebal, regele Dacilor, figură ca comandantul trupeii întregi a Romanilor, ér după aceea împreună cu soția și cu fiii săi suferi martiriū pentru credința lui Christos.“ ²⁾

Un alt oștén a fost „s. martir Mercurie, ce a suferit pe la anul 255. El era un Scit romanizat, și învățase creștinismul în casa părinților săi în Dacia Traiană. Ajuns general în armata romană asupra legiunii numite a Martensilor (*Μαρτυριων*), apoi dovindu-se că este creștin, sub împératul Decie a fost martirisat, și din Dacia Traiană a fost transportat în Cesarea Capadociei, de témă de sigur, să nu se revólte armata comandată de el, și acolo a fost decapitat.“ ³⁾

2. Pentru încreștinarea Daciei Traiane din epoca dominațiunii romane, Petru Maior a formulat cel dintâi un argument indirect, al carui resumat este următorul: Cunoștem pe convertitorii (apostolii) tuturor popórelor, afară de acela a Romanilor. Acestă anomalie nu se póte explica alt fel de cât prin aceea, că coloniștii romani „aū adus cu sine creștinismul în Dacia încă atunci, când aū descălecat.“ ⁴⁾

¹⁾ Xenopol l. c. pag. 20.—2. Onciul, Teoria l. c. pag. 181.

²⁾ I. Ardelean, Istoria diecesei române gr. cat. a Orăđii-Maré, Gherla 1883, pag. 17.

³⁾ Erbiceanu, Răspuns l. c. Nr. 20.

⁴⁾ Grama l. c. pag. 11—14.

3. Un alt argument indirect îl desvólta dl. Erbiceanu în diferite opere, ca d. e. în „Ulfula“: ¹⁾ „Dacă vom dovedi, că aū existat martiri ²⁾ în jurul Daciei Traiane... atunci se va proba deplin, că... în adevér Românii din Dacia Traiană sînt fórté vechi creștini.“

Lăsând acest din urmă raționament pentru o desbatere mai aménunțită în §. al 4-lea, rămâne a se considera aici celelalte două argumente.

1. Nicî s. Eustatie, nicî s. Mercurie n'aū fost vre-odată în Dacia Traiană.

În „Acta Sanctorum“ ³⁾ este publicat un manuscris grecesc fórté vechi după un autor anonim, care se zice contimporan cu s. Eustatie, și-i descrie viața și pătímirea. Sînt actele cunoscute ale acestui sfînt, cari se găsesc cu nedrept și în unele edițiuni ale Vieților Sfîntilor de Simeon Metafrastul. Ele sînt reproduse cu mai multă desvóltare în „Viețile Sfîntilor“ din mănăstirea Némțul. ⁴⁾ Un resumat se află în Minelele împératului Vasile Porfirogenitul (de pe la anul 977), ⁵⁾ pe cari le-a avut înaintea ochilor și Dosotei în Prológele sale. ⁶⁾

Desbrăcând-o de adausele fabuloase din timpuri postiorié, viața s. Eustatie, după surgingintele citate ar fi următórea: În timpul lui Traian trăia la Roma un comandant militar, anume Placida, care avuse cu soția sa doi băieți. Creștinându-se, aū primit numele de Eustatie, Teopista, Agapie și Teopist. Dintr'o întimplare óre care, aū fost capturați de pirati, aduși în Egipt, despărțiți de oaltă și ținuți în sclavie 15 ani. Oștile romane aū dat înse de urma lui Eustatie, l-aū adus la Roma, și Traian se servi de el într'o expediție militară în contra unor barbari. Cu această ocazie Eustatie își regăsi năvasta și copiii. Întorși toți patru la Roma, Traian murise și succesorul lui, Adrian, îi puse la mórte pentru credința lor, aruncându-i într'un cuptor.

Este arbitrar, chiar imposibil, de a face pe Eustatie pârtaș la răsboiul dacic. Mai întâi, Eustatie a lipsit, dacă nu tocmai 15 ani, totuși înse timp îndelungat, după ce dispăruse de la Roma înainte vre-unui răsboi. Nu putea decî să se lupte în contra Dacilor deja cu 3 până la 8 ani după urcarea pe Tron a lui Traian. Apoi, năvasta lui fiind dusă unde-va prin Egipt, n'ar fi putut-o găsi în Dacia. Acesta se putea întimpla numai prin Siria sau în părțile marginase ale orientului, unde se scie, că Traian a avut de fapt nisce lupte crâncene și variabile de la anul 113 în sus. În fine, terminându-se răsboiul menționat în acte, Traian murise, ceea ce nu se póte zice despre cel dacic, de óre ce Traian a mai trăit după dînsul vre-o 11 ani.

¹⁾ Viața și doctrina sa, în „Bis ort. română“, București 1898, an. XXII, pag. 289.

²⁾ S'ar puté adauga și „episcopii“, căci duce la aceeași concluziune.

³⁾ Vol. XLVI. Parisii s. a. pag. 123—34.

⁴⁾ Vol. Sept. 1807, fața 157—69, pe 20 Sept.

⁵⁾ Ed. Migne, Patrol. gr.-lat. vol. CXVII, Paris 1893, col. 61—62, pe 20 Sept.

⁶⁾ Viața și petrecerea Sfîntilor, Iași 1682—6, pag. 23, pe 20 Sept.

Cât pentru Mercurie, sorgintea principală este Simeon Metafrastul, ¹⁾ care a adunat biografiile vechi pe la mijlocul secolului al 10-lea. În codicele ²⁾ mon. Némțul s'a făcut o simplă traducere, nu înse fără de óre care adause. De același original se va fi servit compilatorul lui V. Porfirogenitul. ³⁾ Resumatul scurt al vieții acestui sfînt ar fi următorul:

În timpul împératului roman Decie (249—51) barbarii s'aū sculat asupra împératórei, și de aceea Decie a concentrat trupe numeroase, ca să purcédă în contra lor. Între aceste oști era și legiunea Martensium (alias: Fretenses), adusă din Armenia și comandată de Mercurie. Acest bărbat era fiul unui Scit, anume Gardian, care și el servise în armată, și-și educase copiii în credința sa creștinésă. În acest răsboi s'a dat o luptă fericită, în care Mercurie ucise o căpéténie barbară. În urmă înse, nevoind el să aducă jertfă de mulțumire idolilor, a fost bătut, sfășiat și ars, ér transportat în Cesarea Capadociei, i-s'a tăiat capul.

Óre, din împrejurarea, ca s. Mercurie era fiul unui Scit romanizat, se póte cum-va concluda, că a fost din Dacia Traiană? Terminul „Scit“ este așa de vag, în cât nici nu se póte sci, dacă acest sfînt a fost din Dobrogea. În ceea ce privesce înse răsboiul, evident cel gotic, acesta s'a desfășurat numai la sudul Dunării, și localitatea cea mai nordică, atinsă de el, a fost Abritul în Bulgaria.

Dacă s. Eustatie sau s. Mercurie ar fi fost într'adevér în saū din țara noastră, și dacă spusele unor autori ar avé un fundament tradițional, atunci călugării mon. Némțul, depositarii credincioși ai atâtor tradițiuni naționale, ar fi amintit o asemenea împrejurare capitală în voluminoasele lor agiografii, traduse cu destulă libertate din originalele grecesci.

2. Argumentul formulat din lipsa unui apostol al Romanilor trebuie recunoscut, pe lângă cel din limbă, ca cel mai important în materie. Se impune ca fórté apropiată concluziunea, cum că coloniștii lui Traian aū adus creștinismul cu sine de acasă, și de aceea n'aū avut nevoie, ca cine-va să-i convertésă. Pe cum limba, ast fel înse și necunoscerea unui apostol își găsește o explicație cu totul satisfăcătoare, dacă admitem, că încreștinarea întregului popor din Dacia Traiană s'a sevîrșit printr'o acțiune îndelungată din partea multor misionari creștini romani. Când nu vom întimpina decî vreme multă o Biserică constituită la coloniștii lui Traian, atunci ultima ipotesă este singura admisibilă pentru a explica terminologia creștină și lipsa unui apostol al Romanilor din Dacia Traiană.

Se va constata în secolul al 6-lea, că și atunci încă nu exista o Biserică română în sensul propriu al cuvintului. Aici înse este la locul său un argument destul de plausibil, pentru a face o constatare analógă și la încetarea dominațiunii romane. Cunoștem în Dacia peste 1200 de inscripțiuni

¹⁾ Simeonis Logothetae cogn. Metaphrastae Vitae Sanctorum, ed. Migne. Patrol. gr.-lat. vol. CXVI, Paris 1899, col. 269—76, pe 25 Nov.

²⁾ Vol. Novembre, 1811, fața 241—4.

³⁾ l. c. col. 177—80, pe 25 Nov.

romane; nici una dintr'însele nu arată însevre-unul din caracterele, după cari arheologii recunosc pe cele creștine. Firesce, nu putem concluda de aici, că creștinismul nu a existat de loc în Dacia. Dar că era de parte de proporțiunile recerute spre a se constitui în eparhii și a da un contingent la numărul martirilor, atâta rezultă din lipsa inscripțiilor creștine. O comparație din alte țări justifică această deducere, și vedem într'adevăr, că P. Allard a adunat un material vast exclusiv arheologic din tot imperiul roman, pentru a scrie istoria persecuțiilor în cele 3 dinții veacuri.¹⁾

(Va urma.)

II.

Postul și medicina sau Ascetica și terapia.

Desvoltarea psihologică a ascesei în formele ei.

Nu este o coincidență a întimplării, ci o necesitate internă, ca toți acei bărbați, despre cari scim cum-că au ajuns și s'au ridicat pe cel mai înalt grad posibil de perfecțiune creștină, au fost foarte mari și așa zicând ascetici pasionați. Ascetica este rezolvirea practică a însuși paradoxului psihologic: că cel mai ideal și mai curat simțământ de plăcere este: însă-și suferința.

S'a recerut timp îndelungat de meditare și esaminare a perfecțiunii creștine, pentru de a pute recunoșce cum-că nu fanatismul sau starea bolnavicioasă a individului, ci o necesitate sufletescă bine și de ajuns judecata, un dor îndreptățit și iresistibil, au dat ansă unor bărbați deveniți sfinți, în decursul deprinderilor lor spre perfecționare, de au luat asupra lor de bună voe cele mai mari lipse, spre a se putea bucura de suferințe, ca de cele mai dorite plăceri. Și ascetica, considerată în atari condiții, este espresiunea cea mai ideală a iubirei către Dumnezeu și către omenii. Și cu cât necasul e mai plin de amărăciune, cu atât creșce prețul lui ca dar de sacrificiu depus la tronul Celui prea înalt, sau ca dar dat de-apropelui.

Un sfânt ca s. Fr. de Assisi, cu drept a putut să zică: „eu te iubesc pe tine de-apropel meu, și sufer ca și tine din iubire către tine, și mă bucur când îți pot arăta cât de mult sufer împreună cu tine.“ Acest fel de ascetică este cea mai ideală, creștină, așa pe cum o pricepeau și exercitau atari sfinți; și un ascetic de acest grad de perfecțiune și decisiune, trebuie să fi fost însufletit de acel simț înalt, ca și Domnul Isus peste opera de răscumpărare.

Puterea morală lucrătoare, care e inherentă în exercitiul ascetic, chiar în cele amintite aici își află esplicarea, și tocmai din aceste motive, tendința spre perfecționare

¹⁾ P. Allard, Histoire des persécutions pendant les 2 premiers siècles, d'après les documents archéologiques. Paris 1885.

Același, Histoire de persécutions du 3-e siècle, d'après les documents archéologiques. 2 vol. Paris 1887.

în toate timpurile a cultivat asceta ca un mijloc de cel mai mare preț pentru creștinism și și cu conștiința deplină, ca și condusă de un instinct spre adevăr. Și dacă analizând știința ascetice, punem pondul pe momentul decisiv a suportării voluntari a suferinței, ne vom convinge, cum că o atare intențiune decisivă poate fi promovată prin cele mai varie abțiceri sau abținere de plăceri. Ființa umană ne arată o sumă de delicii de speciele cele mai varie, cari toate la oaltă pot fi considerate ca nisece obiecte atacabile prin tehnica ascesei, ba considerând noi desvoltarea istorică a ascetice, acele obiecte au și fost supuse și înfrânte de către ascetică. Simțul cel delicios a săturării de es. se preface prin ascetică, în post și așa ascetica contrapune și mulcomesce gustul neînfrânat a limbei și a cerințelor gurei prin abținere, plăcerea somnului prin priveghiare, așternutului môle îi contrabalansază scândurii góle și tari, și plăcerea de odinioară de a petrece în o chilie spațioasă și luminosă, o schimbă cu o celulă strîmtă și întunecată, și așa pe încetul se abandonază simțul de plăceri și comodități prin a continua și decisivă deprindere până la resignațiunea perfectă. Ba unor ascetice stricti, nu li-a ajuns numai ast fel de abținere, ci au escngetat și s'au supus la observanță împreunate cu un fel de maltractare proprie.

Formele ascesei.

Așa, noi cetim despre atari entusiastici de ascetică, cum-că de es. ei consideraă de o metodă practică de mortificare petrecerea în gerul cel mai mare, îmbrăcați în vesminte de tot subțiri, sau în cele mai grele vesminte suportaă căldurile tropice, alții adaugeau ierburii amare ospetului lor frugal, pentru de a nimici ori ce simț de gust a limbei și a gurei.

Apoi modul și felul de locuință și petrecere ales de către mulți s. părinți a bisericii orientali, încă este de origine ascetică; ba unii și-au căpătat și predicat, de la acest mod ascetic de a petrece. Așa s. Simion Stilitul, și-au căpătat predicatul de „stilit“ fiind că petrecea pe vârful unei columne ca de 40 urme înaltă. Biserica occidentală și ascetice ei, avé alte genuri de a exercita ascetica, așa de es. erau „reclusae“-le. Aceste erau nisece celule de zid alipite de biserică, și aveaă numai o ferestră de tot mică; în aceste cu permisiune biserică și cu anumite ceremonii intraă și apoi se închideaă cu zid vergure și veduve pie, spre a nu mai ieși, ci a petrece pururea în meditațiuni și rugăciuni până la mórte.

Cronicele Parisului spun, că Agnes du Rochier, o fată foarte frumoasă, unica fică a unui neguțător avut, a fost introdusă la 5 Oct. 1403, prin episcopul diecesan, în o celulă de aceste, și a petrecut acolo 80 de ani, fiind numai de 18 ani când a intrat. Unele din aceste genuri de asceta au în multe casuri o valoare numai individuală, și multor necredincioși li-se par ridicule și monstruoase, ba n'ar pute fi nici înțelese de către masa mare a credincioșilor, de cum-va nu le-am considera din punctul de vedere a motivelor, cu cari trebuie aprețiată ascetica în sens strict.

După natura lor, numai foarte puține deprinderi ascetice sînt generale și și

aplicabile fără mare greutate, și pentru aceea, din timpurile cele dinții a bisericii s'au și lătit și sînt obligătoare, în anumite granițe, pentru ori ce creștin. Chiar aceste vor fi obiectul descrierii în cele următoare, și merită o considerațiune medicinal-pastorală, nu numai din motivul că se usiteză des. ci cu deosebire pentru efectul lor asupra părții fizice a omului, pentru că deși scopul final a ori cărei deprinderi ascetice este curat sufletesc. și deși ascetica mai nu pune nici un pond părții trupesci a individului și ignorază cu intențiune, ba chiar face forță dorințelor și poftelor carnei (trupului), cu toate aceste succesele ascetice se pot obține numai prin mijlocirea corpului, și prin urmare se recere o cunoștință mai esactă a acestor acțiuni fiziologice, pentru de a pute manua praxa ascetică corespunzătoare.

(Va urma.)

N. Iorga

despre

„Vechile Episcopii“.

În ori de pe April a vechii reviste „Convorbiri literare“ savantul profesor universitar Nic. Iorga face următoarea dare de samă despre ultima scriere a dlui canonic Bunea:

Păr. canonic Augustin Bunea, din Blăș, e, între toți cari se ocupă de cercetări istorice în Ardeal, cel mai chemat pentru ele. Preocupat tot de una să fie cât se poate în mai deplină cunoșcere a isvórelor, întrebuintându-le cu simț critic și dând rezultatele sale într'o formă curgătoare, el intrunesc însușiri pe care am dori să le întâlnim mai des, ast fel legate, și la cercetătorii de din coce, cari au mai multe ușurinți în a scrie istoria Românilor.

Până acum d-sa a tipărit anume părți din polemica, intitulată Cestiuni, pe care „Blășenii“ au scos-o ca răspuns la atacurile d-lui N. Densușanu. După acesta într'o lucrare mai senină, a schițat, în 1900 viața marelui Vlădică unit Ioan Inocențiu Klein, care a cerut fără de frică în fața dușmanilor împărțășirea Românilor de peste munți de drepturile celor ce sprijinesc prin munca lor existența unui stat și a trebuit pentru această îndrăznélă să-și sfîrșescă zilele pe pămînt străin. Se poate zice că scrierea păr. Bunea era vrednică de acela a cărui amintire voia s'o improspeteze și s'o clarifice.

Ni-se anunță ca trebuind să apară în curând Viața lui Petru Aron, întemeietorul școlilor din Blăș și urmașul lui Klein în Scaunul episcopal, smuls acestui din urmă în împrejurări pe care nu totă lumea le vede în același fel. Până atunci, păr. Bunea ne dă, într'o elegantă carte de 152 pagini, studiul asupra Vechilor episcopii românesci a Vadului Geoagiului, Silvașului și Bělgrađului (Blăș. 1902).

Ca unul ce am tratat de curând același subiect, sînt poate mai în stare de cât alții să dau o judecată asupra acestei cărți, care mi-a procurat deosebită plăcere ce o simte un cercetător fără prejudecăți și prevenții, când vede că părerile ce au isvorit pentru el din străbateră isvórelor, sînt împărțășite și de un alt cercetător sincer și care se îndeletnicesce de destulă vreme cu subiectul pentru ca vorba sa să aibă preț, în adevăr.

Și păr. Bunea înlătură iluzia unei vechii Mitropolii din Alba-Iulia, în care s'a crezut în timpuri de luptă ferbinte și de convingeri naive. El vede lucrul cum este: nu o arhiepiscopie, ci mai multe episcopii. Admite că aceste episcopii s'au desvoltat în prējma unei mănăstiri, ai cărei stareț era Vlădică

și că pentru întemeierea acestor mănăstiri și stabilirea autorității episcopale a trebuit sprijinul politic al Domnilor noștri.

Pentru Vad lucrul se deslușea de la sine, pentru Gioagiă, pâr. Bunea aduce un loc din Istvánffy, care pomenește călătoria lui Radu-Vodă cel Mare la Buda și donația în Ardeal, ce a rezultat pentru dînsul din această închinare în persoană. Mențiunea donației e interesantă, dar călătoria e îndolnică, de ore ce cum voia arăta aiurea, nu se prea vede când și cum a putut Domnul s'o facă.

Capitolul IV. din carte tratează despre „episcopii calvinii ai Românilor“, și aici se găsesc adunate cunoștințele ce se pot avea asupra scurtei serii a „superintendentilor“ din secolul al XVI-lea.

Pâr. Bunea desface din episcopii românești ai timpului pe Eftimie, Cristofor și Ghenadie, din care face o altă serie, paralelă cu a Vlădicilor calvinisanti. În același timp propune a se identifica episcopul Cristofor din Gioagiă cu Cristofor, episcop ortodox al Românilor. Multe din cele nouă cuprinse în acest capitol sînt a se admite, cu ore care restricții pôte.

În „Episcopia Bălgradului“ se arată cum numai în vremea lui Mihail Viteazul Ardealul și-a avut un singur episcop românesc în scannul țării. Părere la care m'am oprit și eu și trebuie să se oprască ori cine e în stare să recunoască adevărul istoric pe cum se desface din scrieri contemporane. Tot aici se studiază urmașii întâiului Mitropolit ardelean, Ioan, și lungul capitol se oprește numai la Unire. În cursul lui se rectifică data morții Mitropolitului Ștefan, se identifică egumentul „Miloviț“, concurentul lui Iorest, cu Meletie Macedoneanu, tipograful muntean, și se dau și alte multe lămuriri necunoscute. În note înțelaim diplomele, până acum inedite, pentru numirea unor episcopi români, după originalele păstrate în Archivele din Buda.

Într'un adaus la studiile mele „Sate și preoți în Ardeal“, voi reveni pe larg asupra prinosului de teorii și fapte pe care-l aduce pâr. Bunea istoriei poporului nostru. Pentru cetitorii „Convorbirilor“ ajunge această semnalară, cu laude din totă inima, a unei cărți care face cea mai mare onoare autorului ei și ar merita să fie cât mai răspândită: dincolo, unde a fost scrisă, și dincoace, unde mai avem și alt rol de cât acela de a ne face afacerile, cu vorbe de naționalism pe buze.

Bibliografie.

A apărut:

„Semănătorul“, Nr. 18 cu următorul sumar: Poesii inedite, M. Eminescu. — Mântuire, Ion Gorun. — Uliul, Mariora Fl. — Pământ și apă, C. Hodoș. — Biserica ruinată, G. Coșbuc. — Cum se face critica, Plivitor. — În nopțe, M. Eminescu. — Răspunsuri, Red. Numărul 20 bani. Abonamentul 10 lei pe an. Abonamente se pot face și la redacția foilor noastre, trimițându-se banii înainte cel puțin pe 1/2 an.

„Convorbiri Literare“, Nr. 4. anul 36—1902. cu următorul cuprins: I. A. Rădulescu. Din poesiiile inedite ale lui Mihail Eminescu. — I. Slavici. Pesimismul lui Eminescu. — P. Dulfu. Ifigenia lui Mihail Viteazul. Cap. 2: Schimbarea lui Mihnea Vodă. Împrejurările la Pórtă. Legăturile noastre cu Turcii. — I. Athanasiu. Considerațiuni generale asupra funcțiunilor sistemului nervos: act reflex, act instinctiv și act intelectual. — P. V. Hanes. Corespondența

din tinerețe a lui Mihail Kogălniceanu. — G. Bogdan-Ducea. Rătăcire. Roman de Ioan Adam (recensiune). — N. Iorga. Cronică și bibliografie.

Dr. Augustin Bunea: **Vechile Episcopii Românești a Vadului, Geoagiului, Silvașului și Bălgradului.** Blaș 1902, pag. 152. prețul 2 cor. 50 fl.

Dicționar mitologic, de Gavril Pop, fasc. IV. și ultim, conține cuvintele de la Proserpina până la Zygia, se estinde pe 54 pag. și costă 20 fl. Recomandăm această interesantă scriere cetitorilor noștri inbitori de anticitatea greacă și latină.

Posta „Unirii“.

Oficiul parochial gr. cat. Comarzana posta Tartolcz. Din 1-a April de la noi vi s'a spedit „Unirea“ regulat, în 15 al. c. din noă vam spedit Nrii trecut.

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.

A apărut:

PROHODUL

Domnului nostru ***

***** Iesus Christos

saŭ

Urmarea Mănecatului

din sfinta și marea Sâmbătă.

Blaș 1902.

Prețul: 30 fleri.

A apărut:

SE. EVANGELIE

a Domnului și Dumnezeului nostru Iesus Christos,

revădută după originalul grecesc și acum întâia dată tipărită cu litere străbune în zilele preainălțatului Împărat al Austriei și Rege Apostolic al Ungariei Francisc Iosif I. cu binecuvîntarea Preasfințitului nostru Archiepiscop și Mitropolit de Alba-Iulia și Făgăraș Dr. Victor Mihályi de Apșa.

Blaș 1900.

De la sfinta Unire 200.

Prețul unui exemplar costă crudo: **17 cor.**, broșurat: **17 cor. 30 fl.**, ér legat în pele roșie, cu cadru aurit pe table, cu cei patru Evangeliști, cu cruce și cu copcie: **25 cor.** Legătură mai elegantă se compută după calitatea peleii și a decorațiunilor, cari se vor dori.

Avis!

Semință de trifoiu plombat, oficios curățit de tortoțel, se află de vindut la subscrisul în Blaș (Balázsfalva).

Roth Bernard.

Comunicarea trenurilor

prin gara Kőküllőszög (Blaș)

(valabil din 1 Octobree 1901).

cătră	g a r a		de la
	Teuș — Tövis		
228	persóne	persóne	102
1258	mixt	mixt	226
735	accelerat	accelerat	904
	Copș — Kis-Kapus		
107	persóne	persóne	221
228	mixt	mixt	1256
905	accelerat	accelerat	734
	S ó v á r a d		
325	mixt	mixt	848
248			650